

TÜRKİYE NOTLARI

— FİKİR, TARİH, KÜLTÜR —

YUSUF AKÇURA

HER DEVRİN YABANCISI

MEHMET KAAŇ ÇALEN | CAN KAKIŞIM | DAVID S. THOMAS | ÖMER BAYKAL

ÖNER BUÇUKCU | ONUR BAYRAK | KURTULUŞ KAYALI | AYTAÇ YILDIZ

ASIM ÖZ | EBUZER DEMİRCİ | FATİH ÇALMAZ | FERHAT EROĞLU

SALİM NACAR | SEMİH AKŞEKER | ZEYNEP BUÇUKCU

#1

YIL:1 SAYI:1

EKİM-KASIM 2018

FİYATI: 15 TL

İKİ AYDA BİR YAYIMLANIR

ISSN 2651-3102

9 772651 310005

BİZ BU HAYATA NERESİNDEN TUTUNACAĞIZ? AHLAT AĞACI ÜZERİNE

Ferhat Eroğlu

Hayattan istediğini alamamış, sıkılmış, sıkıştırılmış, hapsolmüş, çemberi yırtmamış bir baba. Çoğu yönleriyle bizim kuşağın özetini gibi olan, tutunmaya çalışan, ama aynı zamanda tutunacak budakların az ve güçsüz olduğunu da adigibi bilen bir evlat. Babayı suçlamaktan başka pek de çaresi olmayan ve hayatta olan hırsını biraz da babasından çıkararak, sadece babasıyla değil kasabasıyla da içten içe kavga eden bir evlat. İmamından öğretmenine, kuyumcusundan sahafına, belediyesinden yazarına, ihtiyarından modifiyeli yerli arabayla yanlayan bıçkın kasaba gençlerine... Karakterleriyle tastamam günlük yaşamdan güç alan, Türkiye'nin neresinde olursa olsun perdenin az ötesindeki sokağa kamera tutulmuşçasına yüzü hayata dönük bir film. Uzak'ı tersinden andıran ve belki de Ceylan'ın Uzak, Üç Maymun ve Bir Zamanlar Anadolu'dan sonra, hatta onlardan biraz daha fazla gerçeğe yaklaştığı bir film. Kasabaya dönüş, aslında pek de dönemeyiş filmi. Duyarlılıklarına rağmen, amacına ulaşmak için geçmişe ait değerleri satmaktan rahatsızlık duymayan bir karakter Sinan. Polis arkadaşı ile yaptığı telefon konuşması ve Çanakkale'de milli piyangocu ile sohbeti doğallığıyla birlikte gerçeğe çok ama çok yakın. Sadece bu iki sahne bile hayata dair iki kısa özet...

İkinci paragrafta konuyu biraz kenarından dolaşan iki not düşmek istiyorum. Belki de mevzu bir türlü giremediğim için. İlk not şu: Sinan kitabını yayınlamak için oraya buraya seğirtip de çareyi bir şeyleri satmakta bulunca nedendir bilmiyorum ama aklıma ilk kitabını yayınlatabilmek için teyzesinin eczanesinden para hırsızlayan Selim İleri geldi. İkinci not ise şu: Ankara'nın İstanbul yolundaki ilçelerine Ankara'dan bir çizgi çekelim,

şöyle yolun sonu İstanbul'a değsin. Kazan, Kızılcahamam, Çamlıdere... Yabancı olmadığım bu çizgide o kadar çok Sinan var ki, kasabasını ve ailesini yadırgayan. Laf arasında memleketçilik yaparak şuna da değineyim. Ahlatın tatlısı, lezzetlisi kurtlu olanıdır. Onun da hası, halisi Kazan'ın ve Kızılcahamam'ın köylerinde yetişir, ekseriyetle de mezarlıklarda. Hemşerilerin mezarlıklarda yetişen meyvelerin yenmeyeceğine inanmaları nedeniyle mezarlık ahlatı hayvanların, özellikle kuşların nasibidir. İnsan eli değmediğinden belki oldukça lezzetlidir. Ama filmde aynı lezzet yok. Ham ahlat gibi acı bir film.

Filmi izlemeye giderken filmde çok salonu, salona toplaşanları merak ettim. Derdim 20 - 35 yaş aralığındaki insanlara bakmaktı. Vizyona girdiği ilk gün de, sonradan ikinci izleyişimde de salondaki seyirci ağırlığının bizim kuşak olduğunu görüp tahminimin karşılığını aldığı için içten içe sevindim. İzleyiciler üzerine bir çalışma yayınlandı mı bilmiyorum. Ben atalarımın kalma parmak hesabıyla filmde Sinan'la aynı yazgıyı paylaşan kuşağın, yani bizim kuşağın rağbet ettiğini söyleyebilirim. Kaybetmiş bir kuşak değil hiç kazanamamış bir kuşaktır söz konusu olan, fiilen ve ruhen hiç kazanamamış. Bu kuşağın bir özelliği daha vardır. Belki de bizden önceki kuşaklar da böyledir. Filmdeki babalardan hareket edeyim. Aralarındaki gönül uçurumuna, zoraki birlikteliklerine rağmen baba - oğul (baba) - oğul silsilesindeki üç karakterin üçünün de birbirlerine çok da aykırı olmamaları ve dönüp dolaşıp birbirlerine benzemeleri gerçeğe tutulan aynaya boydan sapasağlam yerleşmiş. Babamın ilk gençliğimde aldığı gömlekleri ve kazakları otuzumda giymeye başladım. Babayla dövüşe dövüşe babaya benzemek bu topraklarda yetişen kuşakların yazgısıdır. Nuri Bilge Ceylan böyle şeyleri kullanmayı iyi biliyor, huy etmiş kendine. Mayıs Sıkıntısı'ndaki baba - oğul uzaklığı, hayatın olağanlığı içinde kaldırımda yürürken karşımdan gelen yaşı geçkin bir baba ile orta yaşlı bir oğul görünce bile aklıma geliveriyor.

Filmi izlerken hayatta olan ve olmayan yönetmenleri düşündüm. Aynı filmi zihnimde diğer yönetmenlere çekirtmeye çalıştım. Çok da dolambaçlı düşünmeye gerek yok aslında. Bu filmi Ertem Eğilmez ve günümüz için ağan Irmak çekse seyirci sayısının milyonu aşacağı, halkın çok seveceği ve içli insanların salonları ağlayarak boşaltacağı kesindi. Murat Cemcir'e rol veren Yüksel Aksu olsa Cemcir daha bir alışılmış haliyle ve azıcık da Muğla ağızıyla kamera önünde olurdu galiba. Cannes'ı göremezdi belki ama yerli bir sevgi göreceği muhakkaktı. ağan Irmak filmi Babam ve Oğlum'a benzer biçimde çekse Sinan finalde o kuyu ipinde ayakları boşlukta, dili dışarıda gerçekten sallanıyor olurdu. Ahmet Uluçay kıyamazdı Sinan a, hüznü bir Neşet Ertaş türküsüyle bitirirdi filmi belki de. Ertem Eğilmez dedeleri, babaları, evlatları, torunları, herkesi ama herkesi bir araya toplayıp yazardı SON'u, kazanan aile olurdu. Aram Gülyüz'e şu filmi çek deseler büyükbaba rolüne Sadri Alışık fena halde yakışır, prodüktörlüğü de Hulki Saner üstlenirdi. Osman Seden imam dede rolünü kesinlikle Hulusi Kentmen'e verirdi, kuyumcu rolünü de Cevat Kurtuluş'a. Yapıt Metin Erksan'ın elinden çıksa kasabanın bıçkın delikanlıları sanırım daha çok görünürdü filmde. Lütfi Akad 'arkanıza yaslanın da sakin sakin izleyin' demeye getirirdi o dingin sinema diliyle. Safa Önal'ı unutmayalım, adı geçen yönetmenlerin en az yarısının senaristi o olurdu bu filmde. Geçelim hayali, gerçeklerden bahsediyorduk. Sinan iş bulamayacağına filmin başından sonuna dek içten içe inanıyor. Ama kitabı bastırabileceğine dair umudu sağlam. Belediyeden, yerel sermayeden ve bölge yazarından medet umsa da kibri elden bırakmıyor. Müthiş bir şey bu. Kibirden başka tutamağı kalmamış insanın kibre yar gibi sarılması boşuna değil. Artarda gelen hak edilmemiş başarısızlık yorar insanı, kibir yoksa yıkar geçer. Belki de bu nedenle Sinan'ın babasıyla terminale yürüdüğü sahnede babası "Ne yapacaksın? Çalışacaksın." derken ben içimden "hayır direneceksin" dedim. Bazen, başarısızlığıyla çevresini hırpalayan bir babaya ben-

zemek, onun gibi olmak da direnmektir. Yazdıklarını, hayatın günlük ritüellerine uygun yaşayanlar önemsemezken, başarısızlığı nedeniyle ittiğin, kendinden uzak tutmak istediğin insan seni, şaşıracağı derecede önemser ve sen kendine şaşıracağı derecede osundur. Ceylan, Sinan'ın yazgisına ölüm bulaştırmadı, ölümü rüya-ya karıştırıp gösterdi. Bence bu yaptığı karakterine direnme yolunu açmaktır, ötesi değil. Yüzündeki façaya aldırmayıp bölgenin tanınmış yazarının karşısında cak cak konuşabilen insandan intihar beklenmezdi zaten. Kuyunun dibinde kazma sallamak tıpkı çakalların senfonisini dinlerken huzur bulup uyuklayabilmek gibi direniştir. Ciddiye alınmamanın yıktığı bir insanın çakal sesleri arasında uyuklayabilmesi bir izleyici olarak beni fena çarptı. Demek ki insan doğrulup kalkabileceği bir şeyler bulabiliyor kendine. Babayla başladım babayla bitireyim. Başka hayatlar isteyen karakterler finalde birebir aynı hayatın içerisinde kalırken, en biçare karakterin o başka hayata kendini atabilmesi tesadüf olmasa gerek. Biz bu hayata neresinden tutunacağız? Budaklar bu kadar güdük ve güçsüzken, umudu ancak eşeleye eşeleye gün yüzüne çıkarabilirken, yorgunluğu hiç ama hiç aşamazken... Galiba İdris gibi ve orada burada dön döne çare ararken benzeye benzeye İdris'e benzeyen Sinan gibi.